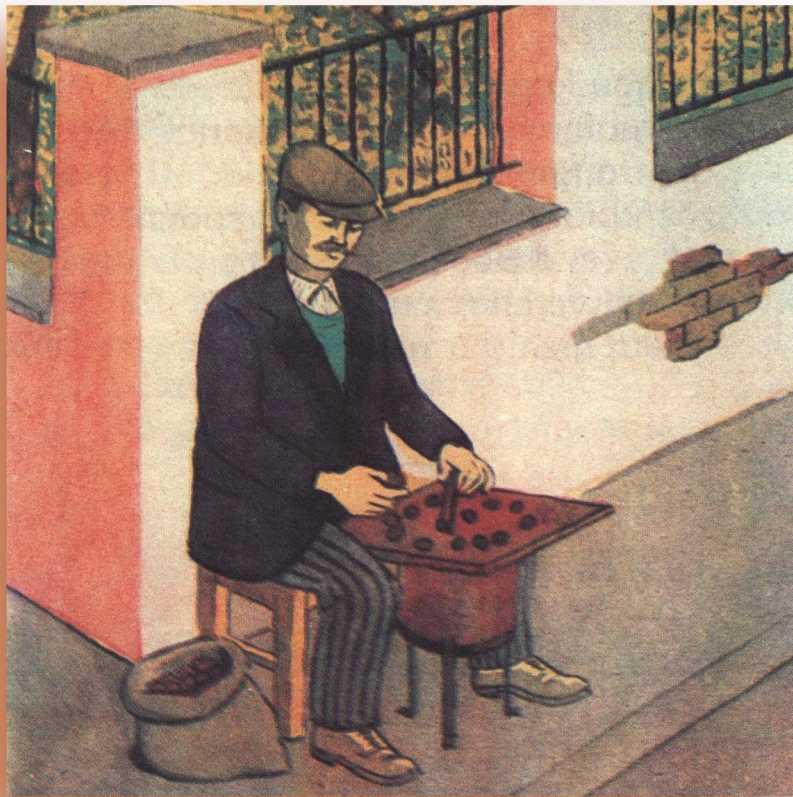

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Εργασία
του μαθητή
Βασίλη Γεωργάνου
Τάξη Γ1 - 4^ο Γυμνάσιο Κοζάνης
2002 – 2003

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ετυλίγοντας το νήμα των παραδοσιακών επαγγελμάτων και ασχολιών, θα βρεθούμε σ' ένα κόσμο μακρινό, ξεχασμένο στο παρελθόν, όπου θα διαπιστώσουμε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν τότε οι άνθρωποι χωρίς τα μέσα που διαθέτουμε εμείς σήμερα αλλά παράλληλα θα θαυμάσουμε κιόλας την επινοητικότητά τους ώστε να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν αυτά που τους έδινε η φύση καθώς επίσης και τις φυσικές ενέργειες (νερό, άνεμο, βιομάζα)

Η παλιότερη εποχή δεν θα εμφανισθεί σαν ιδανική ούτε πρόκειται ποτέ να αρνηθούμε τα καλά της σημερινής Τεχνολογίας για να ξαναγυρίσουμε στα παραδοσιακά εργαλεία, στο νερόμυλο, στο τζάκι και στο αλέτρι. Όμως μπορούμε να βρούμε πολλά θετικά σ' εκείνη την εποχή. Η ανάγκη οδηγούσε τότε τους ανθρώπους να σκέφτονται και να επινοούν. Σήμερα μπορούμε εύκολα να βρούμε ό,τι θέλουμε και να φτιάξουμε χωρίς κόπο όποια κατασκευή θέλουμε και γι' αυτό δεν είναι απαραίτητο να επινοήσουμε λύσεις. Αυτό όμως δεν είναι πάντα θετικό. Γιατί μπορεί εκτός από την άνεσή μας, να μας φέρει και την αδιαφορία.

Μέσα λοιπόν από τις παραδοσιακές ασχολίες και τα επαγγέλματα των κατοίκων του χωριού, μπορούμε να βρούμε κάποιες λύσεις και απαντήσεις σε σημερινά ερωτήματα. Μπορούμε να πάρουμε ό,τι θετικό απόκτησαν εκείνοι και να το προσαρμόσουμε στα σημερινά δεδομένα ώστε να υπάρξει καλύτερη πρόοδος. Γιατί πρόοδος σημαίνει να εκμεταλλευόμαστε την εμπειρία των παλιότερων και να προχωράμε κιόλα πιο μπροστά. Σε καμιά περίπτωση δεν σημαίνει να αρνηθούμε τους παλιότερους.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΚΛΕΙΨΕΙ

Τα διάφορα επαγγέλματα των ανθρώπων δημιουργούνται για να καλύψουν κάποιες ανάγκες που υπάρχουν στις διάφορες εποχές. Έτσι στα αρχαία τα χρόνια μπορεί να υπήρχε κάποιος τεχνίτης που θα ήταν πολύ σημαντικό γιατί έφτιαχνε τόξα και βέλη, όμως στη σημερινή εποχή θα ήταν τελείως άχρηστος αφού κανένας δεν χρειάζεται βέλη και τόξα. Ούτε θα μπορούσε σήμερα να ζήσει κάποιος κάνοντας το επάγγελμα του τσαγκάρη, γιατί δεν θα είχε καθόλου πελάτες. Υπάρχουν τόσα και τόσα μοντέλα παπουτσιών που μπορούμε εύκολα να αγοράσουμε κι όταν χαλάσουν δεν τα πηγαίνουμε για επισκευή αλλά τα πετάμε και αγοράζουμε καινούργια. Τα επαγγέλματα επομένως εξαρτώνται από την εποχή και τις ανάγκες της. Θα αναφέρω εδώ κάποια από τα επαγγέλματα που βρήκα ερευνώντας τις παλιότερες εποχές τα οποία σήμερα δεν υπάρχουν ή τείνουν να εκλείψουν, έτσι για να μην ξεχαστούν κι αυτά όπως και πολλά άλλα ακόμα στοιχεία της παράδοσής μας.

Επαγγέλματα της γης

Από τη στιγμή της εμφάνισης του ανθρώπου στη γη το ενδιαφέρον του τράβηξε η φυσική διαδοχή των εποχών, σύμφωνα με τις οποίες οργάνωσε τις δραστηριότητές του.

Δειλά, δειλά στην αρχή γεύεται ό,τι συλλέγει, για να ικανοποιήσει το αίσθημα της πείνας και στη συνέχεια επεμβαίνει στη φύση και συνεργάζεται με αυτήν παράγοντας τους πρώτους καρπούς της αρεσκείας του. Το επάγγελμα επομένως του γεωργού είναι το πρώτο που εξάσκησε ο άνθρωπος και μέχρι σήμερα, μετά από τόσους αιώνες συνεχίζει να καλλιεργεί τη γη. Μόνο που στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας ο άνθρωπος δε συνεργάζεται πλέον με τη γη, αλλά την εκμεταλλεύεται ασύστολα και με το χειρότερο τρόπο ρυπαίνοντάς την όλο και περισσότερο

Γεωργός

Η σειρά των εργασιών του εξαρτάται και σήμερα από τον κύκλο των εποχών. Οργώνει τη γη στις αρχές του φθινοπώρου, όταν το χώμα μαλακώνει από τις πρώτες βροχές, και σπέρνει το σπόρο του προϊόντος που επιθυμεί. Άλλοτε χρησιμοποιούσε το ξύλινο αλέτρι με το σιδερένιο υνί και έριχνε το σπόρο με τα χέρια του, φορώντας στη μέση του μια μεγάλη υφασμάτινη ποδιά. Όλο το χρόνο φρόντιζε το χωράφι του, το ξεβοτάνιζε, το σιάλιζε και το πότιζε και μετά από σκληρή δουλειά καμάρωνε τους κόπους του θερίζοντας με το δρεπάνι. Έδενε σε δεμάτια το σιτάρι - γιατί αυτό καλλιεργούσε αρχικά για να κάνει ψωμί -και τα μετέφερε το αλώνι. Εκεί αλώνιζε με τις ακριάνες και ο πολύτιμος καρπός του ήταν έτοιμος για το μύλο.

Όλες αυτές οι εργασίες γίνονται με την ίδια σειρά, αλλά με τελειοποιημένα μηχανήματα που έχουν αντικαταστήσει τα ανθρώπινα χέρια. Στις εύφορες πεδιάδες της Χώρας μας το επάγγελμα του γεωργού είναι σε μεγάλη αιχμή. Καλλιεργεί όλα τα δημητριακά και ακόμη βαμβάκι, καθώς και αμπέλια. Έτσι η γενική έννοια του γεωργού έχει αποκτήσει ειδικότητες, όπως του σιτοκαλλιεργητή, βαμβακοκαλλιεργητή, καπνοκαλλιεργητή και αμπελουργού.

Μυλωνάς

Ο μυλωνάς δούλευε στο μύλο του, ένα μεγάλο κτίσμα, το οποίο είχε στη μέση δύο τεράστιες πλατιές πέτρες που εφάπτονταν μεταξύ τους και λειτουργούσαν με αέρα ή νερό, αλλά και μεγάλους αποθηκευτικούς χώρους. Στο μυλωνά πήγαιναν οι γεωργοί το σιτάρι της παραγωγής τους και εκείνος το έριχνε ανάμεσα στις πέτρες, που λειτουργούσαν σαν πρέσα. Έτσι

το σιτάρι αλεθόταν και έβγαινε το αλεύρι. Σήμερα το επάγγελμα δεν έχει εξαφανιστεί τελείως, αλλά είναι μια σπάνια δουλειά. Μύλο σε λειτουργία μπορεί να συναντήσει κανείς σε απομακρυσμένα νησιά. Ο μυλωνάς έχει αντικατασταθεί από μεγάλες βιομηχανίες, που κάνουν μαζικές παραγωγές.

Φούρναρης

Ζυμωτό αγνό ψωμί θα βρει κανείς σήμερα μόνο σε κάποιο χωριάτικο σπίτι, όπου κάποια παλιά νοικοκυρά συνεχίζει να επιλέγει τα υλικά της παρασκευής του (αγνό αλεύρι, όχι άλλες χημικές προσμίξεις, όχι πρόσθετα υλικά για να

φουσιώσει) και να το ψήνει στο φούρνο της αυλής.

Οι παραδοσιακοί φούρνοι στις γειτονιές, που κατασκεύαζαν χειροποίητο ζυμωτό ψωμί για τους πελάτες τους έσβησαν πια. Μηχανήματα

νέας τεχνολογίας, τα οποία διευκολύνουν τη δύσκολη δουλειά του φούρναρη, έχουν αντικαταστήσει τις ξύλινες σιάφες και τα άλλα του σύνεργα του Φούρναρη.

Βοσκός

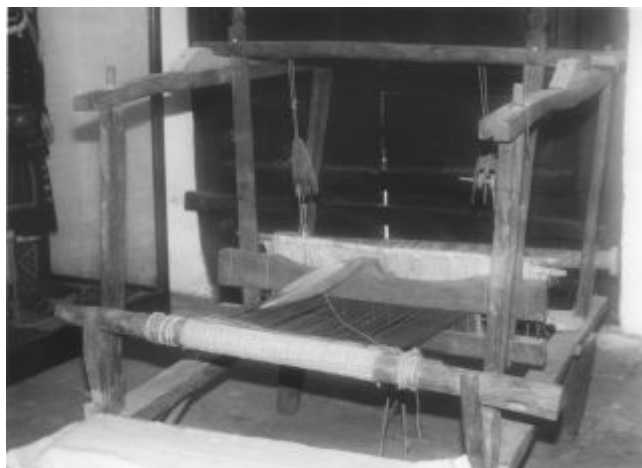
Είναι κι αυτή μια πανάρχαια ασχολία του ανθρώπου, μόνο που η εποχή του βοσκού, ο οποίος με τη βαριά κάπα του, την γκλίτσα και τη φλογέρα του συνόδευε το κοπάδι του στις ραχούλες και στις πεδιάδες, έχει περάσει ανεπιστρεπτί.

Οι μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες είναι σύγχρονες εγκαταστάσεις, που παρέχουν

στα ζώα (κότες, αιγοπρόβατα, βοοειδή, γουρούνια) τεχνητές συνθήκες ανάπτυξης.

Ελάχιστους βοσκούς θα συναντήσει κανείς στην ύπαιθρο και κανένας νέος δεν ακολουθεί το πατροπαράδοτο επάγγελμα.

Αργαλειός της υφάντρας

Ο αργαλειός είναι μια μεγάλη ξύλινη διάταξη (τέσσερις κάθετοι στήλοι σε παραλληλόγραμμο σχήμα αποτελούσαν τη βάση του), που τα παλαιότερα χρόνια ήταν στημένος σε ειδικό δωμάτιο του σπιτιού και ύφαιναν σε αυτόν διάφορα υφάσματα.

Είναι γνωστός από την αρχαία εποχή, αφού στον Όμηρο η Πηνελόπη ύφαινε την ημέρα και

ξήλωνε το βράδυ, για να ξεγελά τους μνηστήρες, ώσπου να γυρίσει ο Οδυσσεύς που τον περίμενε χρόνια. Στη βυζαντινή εποχή ο αργαλειός γνώρισε μεγάλη ακμή.

Η ρόκα της γιαγιάς

Η ρόκα ήταν εργαλείο συνήθως ξύλινο, με το οποίο έκλωθαν μαλλί, βαμβάκι και λινάρι. Είναι ένα ραβδί, ενός μέτρου περίπου, διχαλωτό στη μια άκρη του. Σε αυτήν την άκρη μπαίνει το υλικό (η τουλούπα), που είναι για κλώσιμο. Η άλλη άκρη του στερεώνεται στη μέση. Η ρόκα χρησιμοποιείται ακόμα στα ελληνικά χωριά από τις γυναίκες και βέβαια ήταν γνωστή από την αρχαιότητα ως “ηλακάτη”. Ο αργαλειός και η ρόκα έχουν τραγουδηθεί τόσο από τη δημοτική όσο και από την έντεχνη ποίησή μας.

Κεντήστρα

Το παραδοσιακό κέντημα διακρίνεται για την ποικιλία των θεμάτων του και την προσιρόλλησή του στη Βυζαντινή παράδοση. Οι νέες κοπέλες μάθαιναν τις διάφορες βελονιές της κεντητικής, για να κεντήσουν τα προικιά τους. Χαρακτηριστικό είδος είναι ο τσεβρές (= τουρική λέξη *cenve* = κεντητό κεφαλομάντηλο), στον οποίο χρησιμοποιείται η βυζαντινή βελονιά και, εκτός από τις χρωματιστές κλωστές, κυρίως η χρυσοκλωστή, απομεινάκια και τα δύο της βυζαντινής εποχής.

Τα παλιά κεντήματα μοιάζουν με πίνακες ζωγραφικής. Όταν μεγάλωναν οι νύχτες κι άρχιζε το κρύο από του Αγίου Δημητρίου, άρχιζαν και τα πατροπαράδοτα νυχτέρια στις πόλεις και στα χωριά. Το κέντημα γινόταν κοντά στο τζάκι από παρέες γυναικών, που συναγωνίζονταν στα αινίγματα ή άκουγαν τα παραμύθια της γιαγιάς. Τα χειροποίητα κεντητά προικιά έχουν πια αντικατασταθεί από βιομηχανοποιημένα. Μερικές γυναίκες, όμως, συνεχίζουν να κεντούν εργόχειρα με αμοιβή για όσους τα επιθυμούν.

Παπλωματάς

Στο εφαπλωματοποιείο φτιάχνονταν παπλώματα. Χρησιμοποιούσαν μαλλί ή βαμβάκι, για να γεμίσουν μια μεγάλη σακουλά από ύφασμα στο μέγεθος του κρεβατιού. Στη συνέχεια με ειδικές μηχανές ραψίματος έκαναν γαζιά πάνω στο ύφασμα δημιουργώντας σχέδια. Υπήρχε μεγάλη ποικιλία σχεδίων και μπορούσε να διαλέξει κανείς αυτό που του άρεσε για το δικό του πάπλωμα. Διόρθωναν επίσης και παλιά παπλώματα προσθέτοντας καινούριο μαλλί ή βαμβάκι και κατασκεύαζαν μαξιλάκια σε διάφορα μεγέθη.

Τα παλιά εφαπλωματοποιεία εξακολουθούν να υπάρχουν σε κάποιες πόλεις, αλλά οι ιδιοκτήτες τους πιστεύουν πως το επάγγελμα έσβησε, αφού στην αγορά υπάρχουν παπλώματα εργοστασίων με νέα υλικά (πούπουλο, υαλοβάμβακα κ.α.).

Ράφτης

Σπουδαίος δημιουργός αντρινών κουστουμιών ήταν ο ράφτης. Στο μικρό μαγαζί του υπήρχαν τόπια υφασμάτων αραδιασμένα στα ράφια σε ποικίλα χρώμα και σχέδια, μια μηχανή ραφίματος και ένα παραβάν για τις πρόβες. Πάνε αρκετά χρόνια που το έτοιμο βιομηχανοποιημένο κοστούμι έχει αντικαταστήσει το χειροποίητο έργο του ράφτη. Μερικά ραφτάδικα συνεχίζουν να υπάρχουν μέχρι σήμερα και

ελάχιστοι ηλικιωμένοι παραμένουν πιστοί πελάτες τους. Ο ράφτης, όμως, είναι χρήσιμος για μετατροπές των έτοιμων ρούχων και για άλλες επιδιορθώσεις.

Βαρελάς

Το επάγγελμα του βαρελά είναι μία τέχνη πολύ παλιά. Κατασκευάζει ξύλινα βαρέλια που δένονται ανά διαστήματα με μεταλλικά στεφάνια. Έχουν διάφορα μεγέθη και χρησιμοποιούνται για την αποθήκευση και μεταφορά τροφίμων και υγρών, όπως λάδι, κρασί, κ.α. Στα παλαιότερα χρόνια υπήρχαν πολλοί κατασκευαστές βαρελιών, σήμερα όμως δεν έχουν μείνει

πολλά τέτοια εργαστήρια, γιατί τα έχουν αντικαταστήσει τα εργοστάσια και η τεχνολογία. Παρ' όλα αυτά, όσες βιομηχανίες και αν υπάρχουν, το παραδοσιακό εργαστήριο του βαρελά χρειάζεται, αν σκεφτεί κανείς ότι τα εργοστάσια έχουν βέβαια τη δυνατότητα να κατασκευάσουν μεγάλες ποσότητες βαρελιών, όχι όμως και να τα επισκευάζουν.

Ο Βαρελάς υπολόγιζε ακτίνα, κύκλο και περίμετρο. Σήμερα μπορεί η τεχνική να απλοποιηθεί, τα μηχανήματα να είναι καινούρια, τα βήματα ωστόσο στην κατασκευή του βαρελιού παραμένουν τα ίδια: -κόβεις το μπόι του βαρελιού από δρύινο ξύλο, το πλανιάζεις, το σιαρώνεις και του δίνεις την καμπύλη με τη φωτιά και το νερό. Μετά του περνάς τα στεφάνια.

Ο βαρελάς κατασκευάζει και την ντουρβάνα. Είναι ένα ξύλινο δοχείο φαρδύ κάτω, που στενεύει όσο ανεβαίνει προς τα πάνω.

Χρησιμοποιείται για να παραχθεί το βούτυρο.

Χαλκουργός

Ο χαλκός είναι ένα μέταλλο γνωστό από πολύ παλιά, με το οποίο κατασκευάζαν όπλα πολεμιστών, εργαλεία και είδη οικιακής χρήσεως. Έχει δώσει μάλιστα το όνομά του σε μια ολόκληρη περίοδο της εποχής των μετάλλων, την εποχή του χαλκού (3000 - 1500 π.Χ.). Πολλά αντικείμενα από χαλκό είναι εκτεθειμένα στα αρχαιολογικά μας μουσεία.

Μέχρι τα νεότερα χρόνια υπήρχαν σε πολλές πόλεις χαλκουργεία, στα οποία κατασκευάζονταν είδη νοικοκυριού και διακοσμητικά αντικείμενα. Μάλιστα ο χαλκός

σχηματίζει πολλά σημαντικά κράματα μεγάλης αντοχής με διάφορα άλλα μέταλλα, όπως για παράδειγμα τον μπρούντζο (χαλκός και κασίτερος), τον ορείχαλκο (χαλκός και ψευδάργυρος) και με τέτοιες μορφές επεκτάθηκε η χρήση του.

Τέτοιου είδους αντικείμενα, ελληνικής κατασκευής ή εισαγόμενα από χώρες της Ανατολής, μπορεί να βρει κανείς σε παλαιοπωλεία.

Πλανόδιος γανωτής – ακονιστής

Η φωνή του πλανόδιου γανωτή δεν ακούγεται πια στις γειτονιές. Κουβαλώντας έναν ποδοκίνητο τροχό στον ώμο και κρατώντας μια τσάντα με μερικά σύνεργά του στο χέρι προσκαλούσε τις νοικοκυρές να του φέρουν μαχαιρία για ακόνισμα και οικιακά σκεύη για γάνωμα. Αυτές τις δύο δουλειές πρόσφερε περνώντας μια φορά την εβδομάδα από τις συνοικίες της πόλης μας. Έβαζε στον τροχό του τη λάμα του μαχαιριού, την ακόνιζε και την έκανε κοφτερή σαν ξυράφι. Άλλοτε έστησε την γιαζιέρα του, έλιωνε τον κασσίτερο και γάνωνε κουταλομαχαιροπίρουνα και κατσαρολιιά. Ζητούσε όμως τη βοήθεια της νοικοκυράς: μια λειάνη με κρύο νερό, στην οποία βουτούσε τα σκεύη που γάνωνε και λαμπύριζαν στον ήλιο.

ΓΑΝΩΝΩ

(από το αρχαίο ρήμα

γανώ = δίνω λάμψη)

Το επάγγελμα του γανωτή έσβησε μαζί με τις μπακιρένιες (τουρκική λέξη

bakir = χαλκός) κατσαρόλες, που χρειάζονται γάνωμα από καιρό σε καιρό.

Σιδεράς

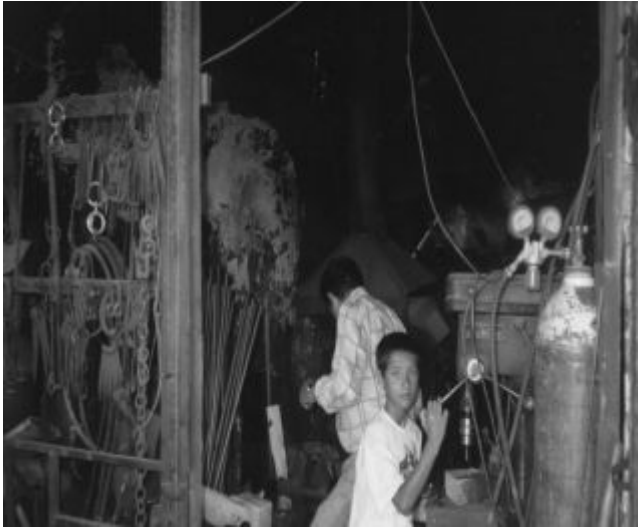
Ο σιδεράς έπαιρνε στο εργαστήρι του κομμάτια ή παλιά εξαρτήματα από σίδηρο και με την επιδεξιότητά του και τα εργαλεία του κατασκεύαζε διάφορα αντικείμενα, όπως: πέταλα για άλογα, γεωργικά εργαλεία (τσάπες, δρεπάνια, υιιά), καρφιά και εξαρτήματα κάρων (=αμάξι φορτηγό).

Ο σιδεράς με το καμίνι, το φουσερό, το αμόνι και αρκετά άλλα εργαλεία για ειδικές εργασίες (κοπίδια, φαλίδια κ.α.) δεν υπάρχει πια.

Χρησιμοποιείται ο ίδιος όρος αλλά για έναν τεχνίτη τελείως διαφορετικό, ο οποίος προσαρμοσε την τέχνη του στις ανάγκες της σημερινής ζωής. Αγοράζει έτοιμες βέργες σιδήρου και συναρμολογεί πόρτες, παράθυρα, κάγκελα χρησιμοποιώντας την ηλεκτροκόλληση.

Πεταλωτής

Ένα επάγγελμα που ανήκει στο παρελθόν. Το εργαστήρι του, το πεταλωτήριο, ήταν χώρος, όπου φρόντιζε τις οπλές (νύχια) των αλόγων. Κατασκεύαζε συνήθως μόνος του τα πέταλα, για να αποφεύγεται η φθορά που ερχόταν με τον καιρό στα νύχια των αλόγων.

Τα πέταλα ήταν φτιαγμένα από σφυρηλατημένο σίδηρο. Αγόραζε σίδηρο σε ράβδους, το πύρωνε στη φωτιά και το επεξεργαζόταν μέχρι

να του δώσει το σχήμα των οπλών του κάθε αλόγου. Η τοποθέτηση γινόταν με καρφιά στα νύχια των αλόγων.

Σήμερα, βέβαια, δεν υπάρχουν πεταλωτήδες, αφού εδώ και χρόνια τα άλογα δεν χρησιμοποιούνται ως μεταφορικό μέσο.

Σαμαράς

Συμπλήρωνε με την τέχνη του τις ανάγκες της καθημερινότητας σε παλιότερες εποχές, όταν οι άνθρωποι μετακινούνταν για τις δουλειές τους σε μικρές ή μεγαλύτερες αποστάσεις με γαϊδουράκια, άλογα ή μουλάρια.

Κατασκεύαζε, λοιπόν, το σαμάρι (<μεσαιων. λέξη σαγμάριν αρχ.< λέξη σάγμα), μια βάση για κάθισμα στην πλάτη του ζώου ή για τοποθέτηση άλλων

αντικειμένων για μεταφορά. Το σαμάρι “αγκάλιαζε” τη ράχη του ζώου με ένα μαλακό σακί -υφασμάτινο από την πλευρά που ακουμπούσε το δέρμα του ζώου και δερμάτινο από την άλλη, γεμάτο μαλακό άχυρο - ενώ επάνω σε αυτό έμπαινε η ξύλινη κατασκευή του σαμαρά.

Τσαγκάρης

Ο τσαγκάρης είναι ένα παμπάλαιο επάγγελμα, αφού αυτός κατασκεύαζε τα υποδήματα. Το εργαστήρι του ήταν μια “τρύπα” κυριολεκτικά και εκεί καθισμένος μπροστά στον πάγκο του, χωμένος ανάμεσα σε δέρματα και κόλλες, κατασκεύαζε ό,τι επιθυμούσε ο πελάτης. Πριν από μία - δύο δεκαετίες υπήρχαν στην πόλη μας τέτοιοι καταπληκτικοί τεχνίτες υποδημάτων, οι οποίοι

είχαν λίγη αλλά εκλεκτή πελατεία. Μερικοί ηλικιωμένοι κύριοι ή κυρίες τους έδιναν παραγγελία για ένα ζευγάρι παπουτσιών κατά εποχή, αφού διάλεγαν το καταλληλότερο δέρμα, συνήθως από πολύ μαλακό σεβρό (Chevreau = κατσιάκι). Ήταν μία συνήθεια ζωής, που δεν μπορούσαν να εγκαταλείψουν. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα αρκετά εργαστήρια του τσαγκάρη, ο οποίος βέβαια τώρα είναι μόνο επιδιορθωτής, αφού ενισχύει τις σόλες των παπουτσιών, τα τακούνια ή γαζώνει κάποια ξηλωμένα σημεία των παπουτσιών. Παρ’ όλο που ο τσαγκάρης ως επιδιορθωτής παπουτσιών είναι πολύ χρήσιμος, το επάγγελμα φθίνει συνεχώς και όσα τέτοια εργαστήρια υπάρχουν ανήκουν σε ηλικιωμένους τεχνίτες. Κανένας νέος δεν επιθυμεί να μάθει την τέχνη του τσαγκάρη, αφού η κύρια εργασία του ως κατασκευαστή υποδημάτων έχει εκλείψει. Έχει αντικατασταθεί από μεγάλες βιομηχανίες υποδημάτων, οι οποίες προσφέρουν στην αγορά μεγάλες ποσότητες τους είδους σε ποικίλα σχέδια και χρώματα σύμφωνα με τις επιταγές της μόδας και τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας.

από τη μεσαιωνική λέξη

τσαγγάρης

τσάγγα = είδος παπουτσιού)

[τσαγκάρης, τσαγγάρης < τσάγγα

Λούστρος

Επαγγελματίας λούστρος ήταν αυτός που περιφέρονταν σε διάφορα στέκια της πόλης -καφενεία, καταστήματα, υπηρεσίες και διάφορα σημεία των δρόμων- και έβαφε τα παπούτσια των πελατών του.

Ο εξοπλισμός που διέθετε ήταν ένα ξύλινο κασελάκι (κιβώτιο), που στις πλαϊνές του θήκες είχε τις μπογιές των παπουτσιών, τις βούρτσες και ό,τι άλλο χρειαζόταν ο λούστρος για τον καθαρισμό και το γυάλισμα των παπουτσιών. Το κασελάκι αυτό με ένα μακρύ, γερό, δερμάτινο λουρί κρεμιόταν στον ώμο του ιδιοκτήτη, ο οποίος στο άλλο χέρι κρατούσε κι ένα μικρό καρεκλάκι. Αυτή ήταν όλη η περιουσία του λούστρου, που την μετέφερε εύκολα από το ένα στέκι στο άλλο. Ο πελάτης τοποθετούσε το πόδι του στο κέντρο του κιβωτίου, πάνω σε μια μπρούντζινη υπερυψωμένη βάση σε σχήμα παπουτσιού. Και ο λούστρος άρχιζε τη δουλειά του με γρήγορες κινήσεις: καθαρισμα, βάψιμο, γυάλισμα (Πρώτα του ενός παπουτσιού, ύστερα του άλλου). Μάλιστα πριν χρησιμοποιήσει τη μπογιά του τοποθετούσε δυο κομμάτια χαρτόνια στα πλαϊνά του παπουτσιού, ώστε να μη λερώσει τις κάλτσες του πελάτη του.

Το επάγγελμα βέβαια έχει εκλείψει σήμερα, μετά τις τόσες εύκολες βαφές παπουτσιών που κυκλοφορούν στο εμπόριο και μπορεί ο καθένας να βάψει εύκολα τα παπούτσια του. Που και που θα συναντήσει κανείς κανέναν πλανόδιο λούστρο, ο οποίος αποτελεί κάτι το αξιοπεριεργό για τους τουρίστες.

Καλαθάς

Είναι ο τεχνίτης που πλέκει καλάθια (από την αρχ. λέξη κάλαθος), πανέρια (από τη μεσαιωνική λέξη πανάριον <λατινική *panarium* = κάλυστρο για ψωμιά) και κοφίνια ή κόφες (από την αρχ. λέξη κόφινος < από τη βενετική λέξη *cofa*). Η τέχνη του είναι πανάρχαια, γνωστή σε όλους σχεδόν τους αρχαίους λαούς και τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι κλαδιά ιτιάς, λυγαριάς και καλαμιάς.

Το καλάθι αποτελείται από το σκελετό, που σχηματίζεται από τις στερεότερες βέργες, και γύρω από αυτόν πλέκονται σε διάφορα σχέδια λεπτότερες βέργες και πιο ευλύγιστες. Συνήθως τα υλικά τα μαζεύουν το καλοκαίρι και το φθινόπωρο και, για να μην αλλοιωθεί το χρώμα τους, τα βρέχουν με νερό, τα συντηρούν με λινάτσα βρεγμένη και τα πλέκουν βρεγμένα. Με το καλάθι μετέφεραν άνθη, τρόφιμα, καρπούς, λαχανικά. Ήταν εξάλλου το έμβλημα των

οικιακών ασχολιών και είχε γίνει σύμβολο της αφθονίας στις αρχαίες θρησκείες. Γι' αυτό εμφανίζεται ως κάλυμμα της κεφαλής σε κάποιες θεότητες. Λέγεται ότι το σχήμα του έδωσε την ιδέα του κορινθιακού κιονόκρανου στην αρχαία αρχιτεκτονική.

Σήμερα ασχολούνται με την καλαθοπλεκτική στις Κυκλάδες, στην Κρήτη, στην Πελοπόννησο, στην Καβάλα, στην Ξάνθη, στην Κύπρο και στην πόλη μας.

Στον οικισμό “Ηφαιστος” της Κομοτηνής υπάρχουν ακόμη μερικοί τεχνίτες, αλλά δε φαίνεται πολλοί νέοι να επιθυμούν να μάθουν την τέχνη, η οποία διαδόθηκε με την παράδοση και όσοι ασχολούνται σήμερα είναι μάλλον αυτοδίδακτοι.

Ψαθάς

Με τα ροζιασμένα χέρια του, που είχαν σκληρύνει από το πλέξιμο της ψάθας, κατασκεύαζε αριστουργήματα. Μπορούσε να δουλεύει το ψαθί με ένα τελάρο σαν αργαλειό όρθιου τύπου ή να το πλέκει χωρίς αυτό, καθισμένος ανακούρκουδα σε μια δροσερή γωνιά της αυλής.

Η ψάθα του χρησιμοποιούνταν για καλοκαιρινό στρωσίδι στο δάπεδο ή για σιά σε κάποιο κιάσι. Η φωνή του ψαθά δεν ακούγεται πια στις γειτονιές, που γύριζε για να πάρει παραγγελίες.

Καρεκιάς

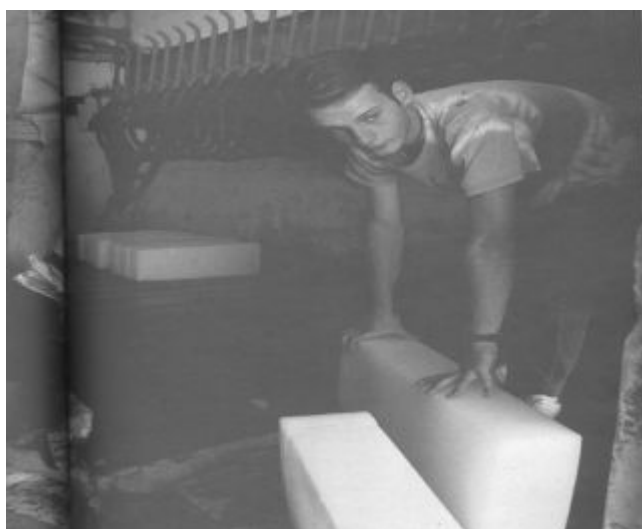
Πριν το πλαστικό υλικό εισχωρήσει στη ζωή μας και αντικαταστήσει σκεύη, αντικείμενα και έπιπλα, ο καρεκιάς κατασκεύαζε ψάθινες καρέκλες πλέκοντας

με τα επιδέξια χέρια του το τετράγωνο κάθισμα πάνω σε ξύλινο σκελετό, που αγόραζε από το μαραγιό.

Έκανε τη δουλειά του στην αυλή του σπιτιού του ή στο πεζοδρόμιο μπροστά από το σπίτι του, καθώς η τέχνη του δεν απαιτούσε εργαλεία αλλά μόνο το υλικό.

Συχνά περιδιάβαινε τις γειτονιές και διαφήμιζε την τέχνη του, αφού επισκεύαζε και κατεστραμμένες καρέκλες. Τότε μπορούσε να σταματήσει σε οποιαδήποτε αυλή και να εργαστεί για τον πελάτη. Σήμερα αυτοί οι τεχνίτες έχουν ειλείψει, αφού κανείς δεν αγοράζει τέτοιες καρέκλες.

Παγοπώλης

Ένα μικρό εργοστάσιο που παράγει κολόνες πάγου συνεχίζει να εξυπηρετεί κάποιες λίγες σημερινές ανάγκες. Η παραγωγή του ήταν πολλαπλάσια πριν πενήντα περίπου χρόνια, όταν εφοδίαζε τα ψυγεία των σπιτιών. Χρόνο με το χρόνο, όμως, τα ψυγεία αντικαταστάθηκαν από τα ηλεκτρικά και ο παγοπώλης δεν περνά πλέον με το κάρο του από τις γειτονιές για τη διανομή του πάγου. Δίνει όμως τις

παγοκολόνες του στα ψαράδικα για τη συντήρηση των ψαριών.

Καρβουνιάρης

Από το μαυρισμένο μικρό μαγαζί του έβγαινε βόλτα στις γειτονιές φορτωμένος με ένα τσουβάλι γεμάτο κάρβουνο στην πλάτη. Το πουλούσε για το προσάναμμα του τζακιού ή για ψησταριές.

Καφετζής

Το παραδοσιακό καφενείο ήταν χώρος συγκέντρωσης αποκλειστικά των ανδρών, που συγκεντρώνονταν μετά τη δουλειά, για να ξεκουραστούν συζητώντας μαζί με τους φίλους τους τα θέματα της επικαιρότητας και

απολαμβάνοντας τον καφέ τους, το ουζάκι τους ή το γλυκό τους. Λειτουργούσε από τις πρωινές ώρες μέχρι αργά το βράδυ. Ενώ σε μια γωνιά οι συζητήσεις και οι διαφωνίες πάνω σε διάφορα θέματα έδιναν και έπαιρναν, σε κάποια άλλη γωνιά του άλλοι απολάμβαναν τους παραδοσιακούς μεζέδες με το ούζο τους και οι φανατικοί της τράπουλας είχαν ήδη επιδοθεί στο αγαπημένο τους παιχνίδι.

έχει τους φανατικούς πελάτες του.

Ο καφές, που έβραζε πάνω στη χόβολη (=στάχτη από κάρβουνα) σε μπρούντζινα μπρίκια και ανακατευόταν με ξύλινο κουταλάκι, πάντα φρεσκοκομμένος, μοσχομύριζε. Αυτά τα παραδοσιακά καφενεία διέθεταν τις περισσότερες φορές και είδη παντοπωλείου. Σήμερα ίσως συναντήσει κανείς κάποιο καφενείο σε κάποιο χωριό του τόπου μας. Το καφενείο, όμως, εκσυγχρονισμένο εξακολουθεί να

Οργανοπαίχτης

Είναι γνωστό ότι η μουσική συνόδευε πάντοτε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής, από τις καθημερινές και επαγγελματικές στιγμές μέχρι και αυτές της οικογενειακής ζωής. Ο αυλός, η λύρα, το τύμπανο έδιναν την απαραίτητη μουσική υπόκρουση στις διονυσιακές τελετές, στη λυρική ποίηση, την τραγωδία και τις άλλες θρησκευτικές τελετές.

Πολλές περιοχές της πατρίδας μας έχουν αρκετά παραδοσιακά όργανα, που ακόμη και σήμερα συνοδεύουν εκδηλώσεις διάφορων πολιτισμικών ομάδων. Ο ζουρνάς (τουρκ. λέξη zurna = είδος αυλού), το νταούλι (μεσαιων. λέξη ταβούλιον = είδος τυμπάνου) η γαϊντα (τουρκ. λέξη gayda) ακόμη και η

λατέρνα (ιταλ. λέξη *laterna*) εμφανίζονται πού και πού σε δημόσιους χώρους, σε γιορτές ή άλλες εκδηλώσεις.

Με το ζουρνά και το νταούλι κάποιοι λένε τα κάλαντα στις γειτονιές για την Πρωτοχρονιά ή διασκεδάζουν τις παρέες στα αποκριάτικα γλέντια. Γιάιντα θα συναντήσει κανείς μόνο σε συγκροτήματα παραδοσιακής μουσικής, ενώ καμιά στολισμένη λατέρνα σιορπά αραιά και πού παλιές μελωδίες στους πεζόδρομους της πόλης μας.

Πλανόδιος φωτογράφος

Πριν η φωτογραφική μηχανή εξελιχθεί με τη πρόοδο της τεχνολογίας σε τόσα πολλά και εύχρηστα μοντέλα, με τα οποία σήμερα μικροί και μεγάλοι απαθανατίζουν ποικίλα θέματα, ο πλανόδιος φωτογράφος ήταν περιζήτητος.

Εστηνε τη μεγάλη τετράγωνη φωτογραφική μηχανή με τον προεξέχοντα φακό πάνω σε ένα τρίποδο και φωτογράφιζε πρόσωπα και πράγματα.

Το επάγγελμα αυτό έχει σβήσει σήμερα. Μόνο σε κάποιους πολυσύχναστους αρχαιολογικούς χώρους, μπορεί κανείς να συναντήσει έναν τέτοιο φωτογράφο με την άσπρη του ρόμπα, ο οποίος είναι τόσο γραφικός, ώστε αποτελεί ο ίδιος αντικείμενο φωτογράφισης των επισκεπτών.

Καραγιοζοπαιχτης

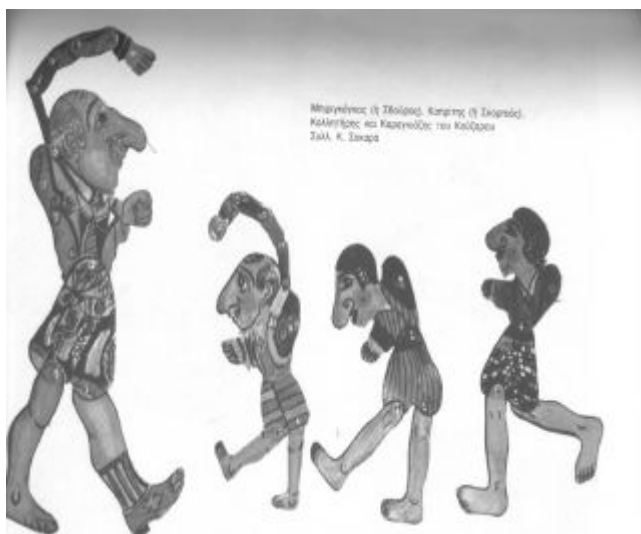
Ο καραγιοζης (από την τουρκική λέξη *Karagoz* = μαυρομάτης) είναι φιγούρα του τουρκικού θεάτρου Σιμών, το οποίο δημιουργήθηκε το 16ο αι. προερχόμενο από την Άπω Ανατολή. Το Θέατρο Σιμών στην

Τουρκία πήρε το όνομά του από τον κεντρικό ήρωα, τον Καραγκιόζη, ο οποίος με τους συνεργάτες του (ένα πονηρό δερβίση, κάποιους αγρότες κ.α.) καθρέφτιζε μέσα από τα χοντροκομμένα αστεία του τη δυσαρέσκεια του λαού κατά της κυβέρνησης.

Ο τουρκαϊκός Καραγκιόζης δεν είναι άγνωστο θέμα στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Μετά όμως το 1830, με την κλιμακωτή απελευθέρωση των διαφόρων περιοχών του νεοσύστατου κράτους, το λαϊκό αυτό θέαμα αρχίζει να παίρνει ελληνική μορφή και να απλώνεται γοργά σε όλη τη χώρα.

Η περίοδος 1880-1910 συνδέεται με τη μεγάλη ακμή του Θεάτρου Σκιών και κορυφαίοι δημιουργοί το επανδρώνουν με νέες φιγούρες (Σιόρ Διονύσιος, Κολλητήρι, Μπαρμπα - Γιώργος), ώσπου αργότερα ο Καραγκιόζης ανυψώθηκε σε καλλιτεχνικό επίπεδο.

Κατά τη δεύτερη 25ετία του 20ου αι. το όνομα του καραγκιοζοπαίχτη Σπαθάρη είναι συνυφασμένο με τον Καραγκιόζη, αφού είναι ο άνθρωπος που αγωνίστηκε να διατηρήσει αυτή τη θεατρική δημιουργία του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού, που κόντευε να σβήσει.

Σε πολλές, όμως, περιοχές της Ελλάδας εμφανίστηκαν επιδέξιοι καλλιτέχνες, οι οποίοι κατασκεύαζαν το χαρτονιένιο θίασό τους και έστηναν τη σκηνή τους το σούρουπο στις γειτονιές διασκεδάζοντας το κοινό μικρών και μεγάλων.

Ο βασικός πρωταγωνιστής, ο Καραγκιόζης, κακομούτσουνος, καμπούρης, με μεγάλη μύτη, θυμόσοφος, χωρατατζής και

αιώνια πεινασμένος, έχει μια πολύπλευρη προσωπικότητα, που δεν είναι εύκολο να καθοριστεί. Αγαπά να παρουσιάζεται δειλός, ανόητος ή ανήθικος, έχει ένα πνεύμα αυτοσατιρισμού και όμως είναι στιγμές που βλέπουμε τον Καραγκιόζη πλούσιο σε συναισθήματα, γενναίο, με ετοιμότητα και θάρρος. Γύρω του κινούνται ποικίλοι τύποι. Στο ρεπερτόριο του Θεάτρου Σκιών πρώτη θέση κατέχουν οι κωμωδίες με θέματα από την καθημερινή ζωή, αλλά και θέματα εμπνευσμένα από τα παραμύθια, τις παραδόσεις και την ιστορία, που συνοδεύονται από τραγούδι.

Σήμερα ελάχιστοι είναι οι φωτισμένοι εκείνοι άνθρωποι που διατηρούν αυτήν την τέχνη προσαρμόζοντας τα θέματα των ιστοριών τους και στην επικαιρότητα.

Ντελάλης

(από το τελάλης τουρκ. λέξη tellal = κήρυκας)

Ήταν διαλεγμένος για την βροντερή φωνή του και δουλειά του ήταν να γυρίζει στις γειτονιές και να ενημερώνει τους πολίτες για κάποιο νέο. Προσπαθούσε να πολλαπλασιάσει τη δύναμη της φωνής του σχηματίζοντας με τις δυο του παλάμες ένα χωνί κοντά στο στόμα του.

Πάντως όλοι σταματούσαν τις δουλειές τους, για να τον ακούσουν, αφού γνωστοποιούσε διαταγές των τοπικών αρχών ή άλλα ενδιαφέροντα νέα.

Πραματευτής

Πεζός με ένα μακρόστενο καλάθι στο χέρι, αλλά πιο συχνά καβάλα στο γαϊδουράκι του φορτωμένο με δύο ντουλαπάκια, γύριζε στις γειτονιές και διαλαλούσε την πολύ χρήσιμη στις νοικοκυρές πραμάτεια του: κορδέλες, κλωστές απλές ή μεταξωτές, κουμπιά και πολλά άλλα μικροαντικείμενα. Οι ημέρες της εβδομάδας ήταν μοιρασμένες στις γειτονιές, αλλά επισκεπτόταν και γειτονικά χωριά μεγαλώνοντας την πελατεία του.

Ομπρελάς

Τα χρόνια που οι άνθρωποι δεν είχαν την πολυτέλεια να αγοράζουν καινούργια πράγματα και κάθε τι που χαλούσε ή πάλιωνε, το διόρθωναν και το συντηρούσαν, υπήρχε και το επάγγελμα του ομπρελά.

Πρακτικός τεχνίτης ο ομπρελάς κουβαλούσε μαζί του παλιές μισοχαλασμένες ομπρέλες από τις οποίες έπαιρνε τα ανταλλακτικά που του χρειάζονταν. Γύριζε πόλεις και χωριά και διόρθωνε μ' αυτά τις χαλασμένες ομπρέλες. Για εργαλεία του είχε μια τανάλια, ένα ψαλίδι, μια πένσα και σύρμα. Μ' αυτά και με τη φαντασία του έκανε θαύματα.

Όταν η ομπρέλα καταστρεφόταν τελείως και δεν μπορούσε να επισκευασθεί, τότε έπαιρναν τα ακτινωτά χαλύβδινα ελάσματα (μπαλένες) τα λιμάρανε στην άκρη και φτιάχνανε βελόνες, με τις οποίες πλέκανε οι νοικοκυρές κάλτσες και φανέλες.

Τίποτε δεν άφηναν τότε οι άνθρωποι να πάει χαμένο.

Καστανάς

Ο Καστανάς ήταν εποχιακό επάγγελμα. Ξεινούσε τη δουλειά του στις αρχές του Φθινοπώρου και δούλευε μέχρι το τέλος του Χειμώνα. Είναι από τα λίγα

παραδοσιακά επαγγέλματα που δεν τα εξαφάνισε ο χρόνος και η «εξέλιξη». Μόλις έπιαναν τα πρωτοβρόχια ο Καστανάς ετοίμαζε τη Φουφού, προμηθεύονταν τα κάστανα κι έπιανε τη γωνιά κάποιου πολυσύχναστου δρόμου. Η Φουφού (φορητό μαγκάλι) ήταν τσίγαινη και στρογγυλή, χωρισμένη συνήθως σε τρία μέρη, όπου τοποθετούσε κατά μέγεθος τα κάστανα. Κάθε μέγεθος και διαφορετική τιμή. Μέχρι να πυρώσει η φωτιά, χαράκωνε μ' ένα μαχαίρι τα κάστανα και ύστερα τα 'ριχνε στη Φουφού να ψηθούν. Τα κάστανα ήταν συνήθως βολιώτικα ή απ' το Χορτιάτη. Καθισμένος σ' ένα χαμηλό σιαμνάκι ο Καστανάς περίμενε την πελατεία του σιαλίζοντας τη φωτιά. Μόλις άρχιζαν να σιάζουν τα κάστανα, έπιανε τη μασιά και τα γύριζε απ' την άλλη μεριά. Αφού ψήνονταν τα απομάκρυνε από τη Φουφού. Έπιανε τότε την τσιμπίδα ο Καστανάς και γέμιζε το χωνάκι που είχε φτιάξει από παλιές εφημερίδες.

***

Τέλος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Παραδοσιακά επαγγέλματα (Ταξίδι στο χθές) Βασίλης Σαρησάββας
2. Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη & Ζωή
3. Πληροφορίες από διάφορα Sites του INTERNET

Περιεχόμενα

Πρόλογος	Σελίδα	1
Παραδοσιακά επαγγέλματα που έχουν ειλείψει.....		2
Επαγγέλματα της γης – Γεωργός.....		3
Μυλωνάς – Φούρναρης.....		4
Βοσκός.....		5
Αργαλειός της Υφάντρας – Η ρόκα της γιαγιάς.....		6
Κεντήστρα – Παπλωματάς.....		7

Ράφτης – Βαρελάς.....		8
Χαλκουργός.....		9
Πλανόδιος γανωτής – Ακονιστής – Σιδεράς.....		10
Πεταλωτής – Σαμαράς.....		11
Τσαγκάρης.....		12
Λούστρος – Καλαθάς.....		13
Ψαθάς.....		14
Καρειλάς – Παγοπώλης – Καρβουνιάρης.....		15
Καφετζής.....		16
Πλανόδιος φωτογράφος – Καραγιοζοπαίχτης.....		17,18
Ντελάλης – Πραματευτής – Ομπρελάς – Καστανάς.....		19